

סוציולוגיה

סוציולוגיה היא מדע העוסק בחברה ובהתנהגות החברתית של האדם (סוציו = חברה, לוגיה = תורה. סוציולוגיה = תורת החברה, מדעי החברה).

עינינו גם בפורטל

פורטל סוציולוגיה הוא שער לכל הנושאים הקשורים בסוציולוגיה. ניתן למצוא בו קישורים אל תחומי המשנה של הענף, מושגי יסוד בתחום, תאורטיקנים וגישות בסוציולוגיה ועוד.

תוכן עניינים

[היסטוריה של הסוציולוגיה](#)

[עקרונות מכוננים](#)

[תכונות החברה בראי הסוציולוגיה](#)

[נושאים הקשורים לסוציולוגיה](#)

[ראו גם](#)

[לקריאה נוספת](#)

[קישורים חיצוניים](#)

[הערות שוליים](#)

היסטוריה של הסוציולוגיה

ערך מורחב – [היסטוריה של הסוציולוגיה](#)

כבר באלף השלישי לפני הספירה, סופרי החכמה במצרים העתיקה אפיינו התנהגויות חברתיות והעלו אותן על הכתב, בז'אנר הנקרא 'הספרות הדידאקטית'. הטקסט הקדום ביותר הידוע לנו הוא קובץ הוראות הווזיר פתחותפ, שושלת 5, שבו מאובחנת ההתנהגות האנושית בחברה המצרית עם הוראות דידיאקטיות לגבי ההתנהגות הרצויה ביותר לקיומה של החברה. ביוון העתיקה, הפילוסוף סוקרטס תהה על אופיה של החברה האנושית וניסח מספר הבחנות לגביה.

אוגוסט קונט (1798-1857)

שורשיה של הסוציולוגיה נטועים בעידן הנאורות. פילוסופים רבים - ביניהם תומאס הובס, ג'ון לוק וז'אן-ז'אק רוסו - החלו לעסוק במבנה החברה, בסיבות צמיחתה ובאפשרות קיומה של חברה אחרת.

בעקבות המהפכה המדעית, הרעיון של מדע העוסק בחברה, כדיסציפלינה נפרדת מהפילוסופיה, היה נפוץ במאה ה-19. אך הראשון שיישם רעיון זה בצורה מקיפה היה אוגוסט קונט, והוא אף טבע את השם **סוציולוגיה**. במקביל פעל באירופה קרל מרקס, שלא הגדיר עצמו כסוציולוג אך אבחנותיו לגבי החברה האנושית השפיעו על רבים מהסוציולוגים שבאו בעקבותיו.

ההתפתחות המשמעותית של הסוציולוגיה התרחשה בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20, בעקבות פעולתם של שני סוציולוגים שחותמם ניכר עד ימינו - מקס ובר מגרמניה, שהקים בעשור הראשון של המאה ה-20, את המכון הראשון למחקר סוציולוגי, ואמיל דורקהיים מצרפת, שטבע את המונח "עובדה

בשנות ה-30 של המאה ה-20 עבר מרכז הכובד של הסוציולוגיה לארצות הברית, בזכות הסוציולוג טלקוט פרסונס, שתרגם את כתביהם של ובר ושל דורקהיים לאנגלית, ואימץ חלק ניכר מהשקפותיהם תוך פיתוח גישת הפונקציונליזם-הסטרוקטורלי. בזכות פארסונס ותלמידו, רוברט מרטון, הגישה השתלטה תוך מספר שנים על העולם הסוציולוגי האמריקאי, ובמידה רבה גם על זה העולמי, והייתה לפארדיגמה ההגמונית בשנות ה-40 ושנות ה-50. יש הטוענים^[1] שאחת הסיבות היא היותה תאוריה שמרנית, התומכת בדרך-כלל ברעיונות השלטון והקבוצות החברתיות החזקות.

מאז שנות ה-60, וביתר שאת, משנות ה-70, החלה להתעורר התנגדות להגמוניה הפונקציונליסטית, במידה רבה עקב התסיסה שחלה באותן השנים בארצות הברית, תסיסה שהתאוריה הפונקציונליסטית התקשתה להסביר. ^[2] גישות חליפיות החלו להופיע - תחילה גישות של הבניה חברתית, ולאחר מכן גישות קונפליקט, ובעיקר נאו ובריאניזם - גישה השואבת ממשנתו של ובר בעיקר את הצדדים המדגישים את הקונפליקט, ומשלבת אותם עם אלמנטים מרקסיסטיים, ונאו-מרקסיסטיים.

בשנות ה-80 ושנות ה-90 של המאה העשרים נוצרה התפתחות נוספת בסוציולוגיה - הופעתו של הזרם הפוסט-מודרניסטי. זרם זה שבר את ההבחנות שהיו קיימות בעבר, בין גישות קונפליקט לגישות הסכמיות, בין סוציולוגיה ממסדית לביקורתית וכדומה, ולקראת סוף המאה ה-20 התקיימה הבחנה עיקרית אחת - ההבחנה בין גישות מודרניסטיות לגישות פוסט-מודרניסטיות.

עקרונות מכוננים

למחקר הסוציולוגי מספר עקרונות מכוננים:

- הסוציולוגיה שואפת לחקור את ההתנהגות האנושית דרך בחינת **ההקשר החברתי** בו הם נמצאים (בניגוד לפסיכולוגיה הטהורה השואפת להבין את הקיום האנושי כשהוא עומד בזכות עצמו) - הקשר חברתי שכזה עשוי להיות **משפחה, לאום, חוק** וכדומה. או על דרך הניגוד, אם הפסיכולוגיה עוסקת באינדיבידואל, אז הסוציולוגיה חוקרת את המערכת החברתית בה הפרט פועל.
- **אוניברסליות**: בניגוד לחוויה החברתית היומיומית (שגם בה שואף האדם להבין את קיומו דרך ההקשר החברתי), הסוציולוגיה חותרת להבנת החוקיות הטהורה הנחבאת מאחורי ההתנהגות האנושית, וזאת על ידי ניסוח של חוקים כלליים ומוחלטים. חרף תכונה זו, מושאי המחקר של הסוציולוגיה עשויים להיות פרטניים ביותר (משפחה מסוימת, קבוצת עבודה קטנה וכדומה) עד כלליים ביותר ("החברה המודרנית", "מדינת ישראל" וכן הלאה).

לדוגמה: מהתנסות יומיומית עשוי אדם מסוים לקבוע כי הוא נקשר ומתיידד עם בני אדם בעלי מוצא קרוב לשלו ונמנע מקשר עם בני אדם הרחוקים ממנו במוצאם. נקודת המבט הסוציולוגית תשאף לנסח נטייה זו בחוקים כלליים של חלוקת החברה לתת-קבוצות על בסיס קשרים בין-אישיים.

- **העמקה**: המחקר הסוציולוגי שואף לחקור תכונות חברתיות שאינן מובעות לעיתים רבות בתקשורת הרגילה. מכיוון שלכל פעילות חברתית קיימים רבדים רבים, מהם מכוונים ומהם לא-מכוונים, הסוציולוגיה חושפת לפעמים גורמים בלתי צפויים המרכיבים את ההתנסות האנושית.

לדוגמה: התקשורת הרגילה עשויה לתאר את תפקידו של רופא כאחראי על ריפוי חולים. המחקר הסוציולוגי אינו מסתפק בקביעה כללית זו ומברר את מכלול התנהגותיו של הרופא בתהליך הריפוי, כולל דפוסי ההתנהגות שאינם קשורים ישירות לריפוי עצמו. תוך תהליך בדיקה זה עשויות להתקבל תוצאות לא צפויות או לא מתוכננות, כגון קשר בין חיי המשפחה של הרופא לטיפול בחולים.

- **רלוונטיות**: ברוב המקרים עוסקת הסוציולוגיה בתחומים המוגדרים על ידי ההתרחשות הנוכחית בחברה

האנושית והנושאים המעסיקים אותה (לדוגמה: חקר הגזענות נעשה לרוב בחברות בהן קיימת הפרדת גזעים המהווה מקור להתרחשות חברתית, ועקב התרחשות זו).

בזכות העיסוק של הסוציולוגיה בחברה האנושית, עצם קיום המחקר זה תלוי ושזור במתרחש בחברה האנושית, התרחשות המהווה גם את מושא המחקר. ייחוד זה של הסוציולוגיה הופך תחום זה למעורב יחסית לתחומי מחקר אחרים בחברה. מצב זה יוצר מתח בין נטיית הסוציולוגיה להיות בלתי תלויה בחברה אותה היא חוקרת, לבין הנטייה לקבל את כלליה היסודיים של חברה זו ולהיות כפופים להם. לדוגמה, בתחום חקר הכלכלה החופשית קיים המתח בין חקירה והטלת ספק בעצם עקרונות הסחר החופשי שבבסיס השיטה, לבין חקר השיטה מתוך הנחת מחקר כי עקרונות אלו קיימים באופן טבעי.

תכונות החברה בראי הסוציולוגיה

התכונה הראשונית אותה מניחה הסוציולוגיה בחקר החברה היא קיום חוויה חברתית שלמה, הניתנת לתיאור מכליל. חוויה חברתית זו מהווה אסופה של מאורעות וגורמים המקשרים בין בני אדם ומרכיבים את תודעתם, אסופה אותה ניתן לבטא כ**תהליך חברתי** אחד, ממנו נגזרים דפוסי התנהגות שונים המאפיינים את ההתנהגות האנושית. לדוגמה, ניתן להתייחס בנפרד לכל מקרה בו אדם משתמש בתבניות קוליות על מנת לשנות את התנהגותו של אדם אחר, אך הסוציולוגיה מתייחסת לתהליך השימוש בשפה כאל תהליך שלם המבטא מקרים פרטניים רבים, תהליך המאפיין חברה אנושית מסוימת.

תכונה נוספת היא היותה של החוויה החברתית **מורכבת, עשירה ומגוונת**, כלומר - לכל חברה אנושית מרכיבים, תהליכים, כוחות ומתחים רבים המתרחשים בה בו-זמנית ולאורך תקופה, המתייחסים זה לזה במגוון צורות (השלמה, ניגוד, הקבלה וכדומה). כמו כן, תהליכים אלו מצויים ברבדים שונים של החברה (לדוגמה: התנהלות רגשית עשויה להיות רקע להתנהלות כלכלית).

עוד תכונה חשובה בחקר החברה היא ה**שינוי** המתמיד המתרחש בתוכה. בכל חברה קיימת דינאמיות, המאפשרת לה להשתנות ולהתפתח הן כתגובה לשינויים חיצוניים והן מתוך ההתרחשות הפנימית הנובעת מהיותה חברה מורכבת. במקרים רבים עוסקת הסוציולוגיה בגורמי שינויים אלו, גורמים העשויים להיות נסתרים בלא מחקר סוציולוגי (כגון הקשר בין מצב מדיני מלחמתי לאווירה השוררת בין דיירי רחוב ממוצע).

כל מחקר סוציולוגי נע על מתח בין שתי תכונות מקבילות של הקיום החברתי: קיום גורמים מלכדים ומשמרים בחברה, המכונים **קונצנזוס**, וקיום גורמים המחלקים את החברה למרכיביה ויוצרים ניגוד בתוכה, המכונים **קונפליקט**. אף על פי שתכונות אלו אינן סותרות במהותן, הן מאפשרות בחינת החברה משתי זוויות שונות (בפועל, כל מחקר סוציולוגי מכיל מידות שונות של שתי הזוויות):

- מזווית הקונצנזוס ניתן לבסס הנחת מחקר כי החברה היא **שמרנית** מטבעה וכל שינוי בה יהיה איטי, מקיף, יסודי ועמוק. זווית זו נוטה להיות הזווית הרווחת במחקר הסוציולוגי ומבחינה היסטורית נהוג לציין את **אמיל דורקהיים** כסוציולוג מרכזי הנשען על הסתכלות זו.
- מזווית הקונפליקט ניתן לבסס הנחת מחקר לפיה החברה מקוטבת מטבעה ובנויה על התנגשות מתמידה של גורמים בתוכה. על פי גישה זו השינוי הוא המצב הטבעי של החברה והוא עשוי להיות מושג במהלכים ארעיים, חלקיים ומהירים (כדוגמת הפיכה בממשל של מדינה), בעוד השימור החברתי הוא תוצר של יתרון יחסי של כוח מרכזי בחברה, השואף לקבע את המצב הקיים באמצעות דיכוי נמשך של כוחות הנגד. זווית זו מיוחסת לרוב לסוציולוג **מקס ובר** או לגישת **המרקסיזם**, כגישה מרכזית הנשענת על הסתכלות זו.

מתח אחר המתקיים בניתוח הסוציולוגי הוא המתח בין דגש על **מבנה** החברה (ארגונים, מעמדות, כלכלה, תרבות וכו'), לבין דגש על **התהליך** - הפירוש הסובייקטיבי אשר מעניק הפרט לחברה שסביבו ולמעשיו - גישה המכונה **אינטראקציוניזם סימבולי**. הפרדה זו היא מלאכותית ועוסקת רק בדגש, שכן שני היסודות, מבנה ותהליך אינם ניתנים להפרדה במציאות. לדוגמה, חקר הכלכלה עשוי להסביר את ייצור וחלוקת המוצרים בחברה (כלומר - המבנה הכלכלי שלה), או את השלכה של מבנה זה על תפיסת האדם את עצמו, חבריו ועולם הטבע (כלומר - התהליך המתרחש).

נושאים הקשורים לסוציולוגיה

תחום נרחב בסוציולוגיה הוא חקר מערכות ארגוניות, הכולל בתוכו את חקר הבירוקרטיה, משאבי אנוש ועוד. תחום אחר הוא חקר הזרות החברתית והשפעתה על התנהגות האדם, תחום הכולל את חקר הלאום, הציבור, ההמון ועוד.

תרבות - גזענות - העצמה - פמיניזם - סוציאליזציה - אירופוביה - מוסדות - פסיכולוגיה חברתית - ריבוד - פיקוח חברתי - סטייה חברתית - רשימה של סוציולוגים - סוציולוגיה - מונחים - גישות קונפליקט - פסיכולוגיה חברתית - מונחים

ראו גם

- האגודה הסוציולוגית הישראלית

לקריאה נוספת

- פיטר ברגר, **הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה**, עם עובד, 1970 (הספר בקטלוג (http://primo.nli.org.il/p/ULI) (rimo-explore/fulldisplay?docid=ULI_Main003893457&context=L&vid=ULI&lang=iw_IL
- ג'ון משונס, **סוציולוגיה**, מהדורה שישית (תרגום: יורם שדה, עריכה מדעית: יעל אנוך ופנחס שטרן), תל אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1999
- אנתוני גידנס, **סוציולוגיה** - מהדורה שישית מתוקנת ומעודכנת בשיתוף פיליפ ו. סאטון (תרגום: יורם שדה, עריכה מדעית: פנחס שטרן), רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, תשע"ד 2013

קישורים חיצוניים

- מילון למונחי סוציולוגיה (<https://terms.hebrew-academy.org.il/Millonim/ShowMillon?KodMillon=35>) (2015) (2), באתר האקדמיה ללשון

הערות שוליים

1. ג'ורג' ריצר, תאוריות סוציולוגיות מודרניות, האוניברסיטה הפתוחה, 2006, עמ' 131
2. ג'ורג' ריצר, תאוריות סוציולוגיות מודרניות, האוניברסיטה הפתוחה, 2006, עמ' 130

דף זה נערך לאחרונה ב־08:54, 31 במרץ 2020.

הטקסט מוגש בכפוף לרישיון Creative Commons ייחוס-שיתוף זהה 3.0; ייתכן שישנם תנאים נוספים. ר' את תנאי השימוש לפרטים.

מִדְּע הַחֲבֵרָה

מפתח פוליטית כתב-עת לקסיקלי למחשבה

of an Object: Organicist **Sociology** and the Reality of Society in fin-de-siècle ... מוכרעים", כאשר **מדע החברה** הפוזיטיביסטי הציע לראות במסורתיות לא תופעה שמערערת.

lekcijas.tripod.com > ... ▼ Translate this page

Academics - Lekcijas

Svenska (Swedish) n. - sociologi, samhällsvetenskap. العربية (Arabic) (الاسم) علم الأُجتماع. עברית (Hebrew) n. - **מדע החברה** (חקר החברות האנושיות), סוציולוגיה ...

www.meisai.org.il > cwsd > NDM PDF

כתב עת ללימודי המזרח התיכון והאסלאם - אילמ"א

William A. Corsaro, The **Sociology** of Childhood, 5 מסארוה-סרור, "גלגולי תפיסות של - Jun 14, 2011, **מדע החברה** בבואנו להתבונן במזרח התיכון העכשווי. ילדות", עמ' 11; ...

212.199.166.6 > ayn-taf08 PDF

חלק שלישי

Janet Wolff, Aesthetics vs **Sociology**, 1983. -3. **מדע החברה**. ' הדבר הראשון אשר בו. אין. סוציולוג. מסתפק הוא באמירות כלליות על. ' החברה. ' זאת הגם ודווקא משום שהשימוש ...

iw.careeridn.com > 10322-anthropol... ▼ Translate this page

חינוך: אנתרופולוגיה מול סוציולוגיה - 2020 - בית | 2020

סוציולוגיה הוא **מדע החברה**, המוסדות החברתיים והקשרים החברתיים; במיוחד: המחקר השיטתי של התפתחות, מבנה, אינטראקציה והתנהגות קולקטיבית של קבוצות מאורגנות של בני אדם ...

iw.recrutement-basicsystem.com > 43... ▼ Translate this page

סוציולוגיה: מה המקצוע ואיפה אני יכולה לעבוד? - ניהול קריירה - 2020

סוציולוגיה - **מדע החברה**. הגדרה צרה זו היא בעלת היקף נרחב ביותר. כל מה שקשור לאדם ולחברה נמצא בתחום של לימוד ועניין קרובים של ענף ידע צעיר זה. המומחה שקיבל השכלה גבוהה ...

מַדַּע

biblegazer.com > ... > [Translate this page](#)

2 Chronicles 1 - BibleGazer

מדע. Intelligence (m). intelligence or consciousness. נתן. Give. to give, used with greatest latitude of application (put, make, etc.) ל. To. ו. In.

cafe.themarker.com > post > [Translate this page](#)

TheMarker Cafe - האם היא בוגדת? -

Oct 15, 2009 - לעזרה אַז גִּיסְנוּ מִתּוֹדוֹת מַדַּע. עֲבוּרָךְ פֹּה יִצְרְנוּ תַרְשִׁים עִם זְרִימָה. -

cafe.themarker.com > post > blog_post > [Translate this page](#)

Facebook - TheMarker Cafe

Oct 15, 2009 - לעזרה אַז גִּיסְנוּ מִתּוֹדוֹת מַדַּע. עֲבוּרָךְ פֹּה יִצְרְנוּ תַרְשִׁים עִם זְרִימָה. -

meyda.education.gov.il > files > eyar > [PDF Translate this page](#)

הפיוט " בר יוחאי " - משרד החינוך

בְּדַת תּוֹרָה הַתְּ מִימָה מְלֵא מַדַּע וְחָסֵד. כְּמָה. , אֲדוֹנָנוּ בֵּר יוֹסֵאִי. דָּבָר שׁ ... - Apr 30, 2018

toratyosef.co.il > [PDF Translate this page](#)

מאמרים, עובדות, סיפורים, הנהגות, והלכות, מרתק במיוחד - תורת יוסף

מְלֵא מַדַּע וְחָסֵד מֵה אֲדוֹנָנוּ בֵּר יוֹסֵאִי. דָּבָר שׁ. כָּל תְּעֻלּוֹמוֹת כָּעֵז וְתַעֲצוֹמוֹת.

מִדְעַ

biblegazer.com > ... > [Translate this page](#)

2 Chronicles 1 - BibleGazer

מדע. Intelligence (m). intelligence or consciousness. נתן. Give. to give, used with greatest latitude of application (put, make, etc.) ל. To. ו. In.

cafe.themarker.com > post > [Translate this page](#)

TheMarker Cafe - האם היא בוגדת? -

Oct 15, 2009 - לעזרה אז גיטנו מתודות **מדע**. עבורך פה יצרנו פרשים עם זרימה. -

cafe.themarker.com > post > blog_post > [Translate this page](#)

Facebook - TheMarker Cafe

Oct 15, 2009 - לעזרה אז גיטנו מתודות **מדע**. עבורך פה יצרנו פרשים עם זרימה. -

meyda.education.gov.il > files > eyar > [PDF Translate this page](#)

הפיוט " בר יוחאי " - משרד החינוך

בְּדַת תּוֹרָה הַתְּ מִימָה מְלֵא מִדְעַ וְחָסֵד. כְּמָה. , אֲדוֹנָנוּ בֵּר יוֹסֵאִי. דָּבָר שׁ ... - Apr 30, 2018

toratyosef.co.il > [PDF Translate this page](#)

מאמרים, עובדות, סיפורים, הנהגות, והלכות, מרתק במיוחד - תורת יוסף

מְלֵא מִדְעַ וְחָסֵד מֵה אֲדוֹנָנוּ בֵּר יוֹסֵאִי. דָּבָר. רֵשׁ. כָּל תְּעֻלּוֹמוֹת כָּע ז' וְתַעֲצוֹמוֹת.